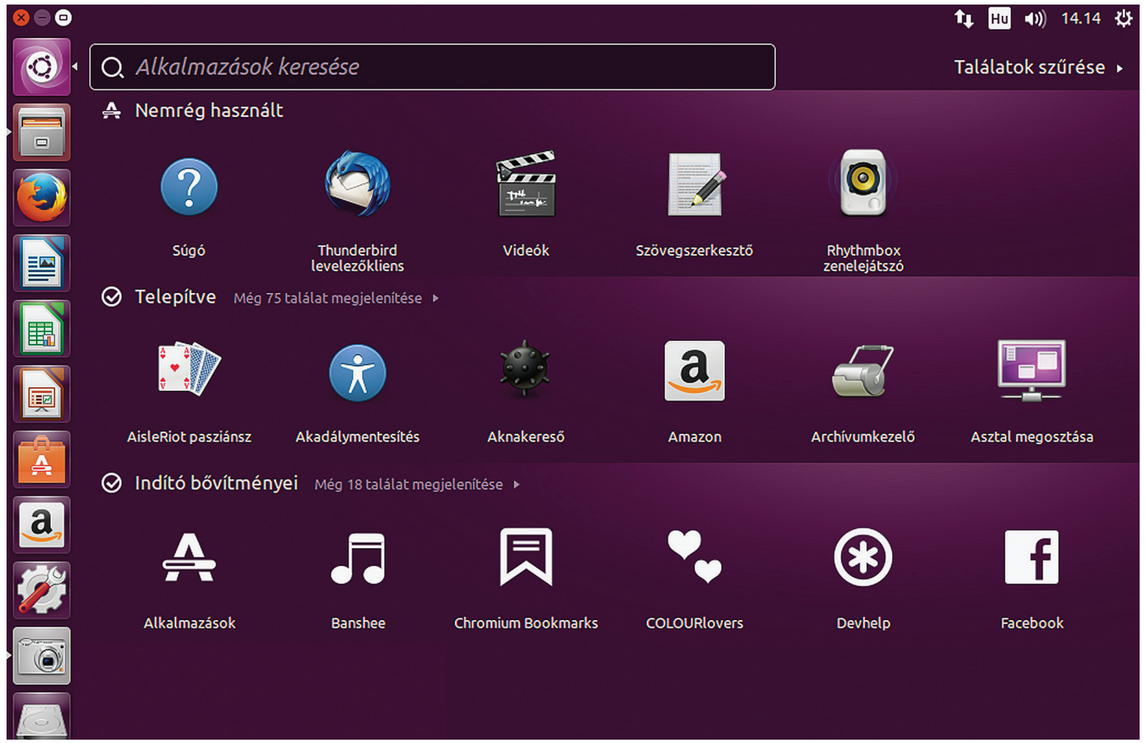

Windows 10 helyett Linux

A Microsoft minden erejével igyekszik rávenni a felhasználóit a frissítésre, és ebből **sokaknak elegük van.** Nekik érdemes szemügyre venni például az Ubuntut.

JÖRG GEIGER/GYŐRI FERENC

Március végén ünnepelte meg a Microsoft a 270 milliomodik Windows 10-telepítést. Persze az ünnep kissé korai lehet, hiszen a cég eredeti célja egymilliárd telepített Windows volt, bár konkrét időhatárok nélkül. Ennek ellenére Redmondban néhányan elégedetlenek lehettek az aktuális eredményekkel, és úgy határoztak, feladják az eddigi visszafogott hozzáállásukat. A Windows 7 és 8 rendszereken feltűnő frissítési ajánlat olyan gyakorivá és sokak számára idegesítővé vált, hogy mém lett belőle. De valójában az sem számít, ha valaki nem szeretne frissíteni, mert ha nem elég óvatos, könnyen az új rendszert találhatja a gépén egy reggel. Egy februári ajánlott frissítés után ugyanis a Windows 7 rendszerek automatikusan elindították a verzióváltást. Persze a frissítés begyűjtéséhez a felhasználó előzetes beleegyezésére is szükség volt, de Redmondban tudták, hogy egy dologra bizton számíthatnak: a felhasználók döntő többsége nem olvassa el a frissítési jegyzeteket. Olvasóink közül többen is sérelmezték ezt az eljárást, teljes joggal, hiszen maradtak volna a megszokott, stabil, jól bevált rendszerükben. Ezenkívül még sokakat zavar a felhasználó tevékenységének naplózása a rendszerben, az állandó igény a Microsoft-fiókra, a felhőkapcsolat, és még sok más, általában kényelminek szánt, de adatvédelem szempontjából messze nem ideális funkció. Aki továbbra is szeretne egyedüli ura maradni számítógépének, annak jó alternatívát jelenthet erre a Linux. A következő oldalakon bemutatjuk a kezdőlépéseket az április végén megjelent Ubuntu 16.04 LTS-hez, amit az egyik leginkább felhasználóbarát disztribúciónak tartunk.

Linux-próba kockázatok nélkül

Ez a cikk leginkább olyan olvasóinknak szól, akik gépén már fut egy megfelelően telepített Windows. Ezért az első tippünk: hagyjuk fent a Windowst – legalábbis egyelőre. Ugyan a Linux-disztribúciók legtöbbje ma már felhasználóbarát, az Ubuntu pedig különösképpen az, de azért sok helyen eltér a Windowstól. Elsőre érdemes teljes váltás helyett csak kipróbálni, hogy a konfigurációnk, és mi magunk is boldogulunk-e az új rendszerrel. És itt jön képbe az Ubuntu egy hatalmas előnye a Microsoft rendszeréhez képest: teljesen biztonságosan kipróbálhatjuk az OS-t, anélkül, hogy a meglévő Windows-telepítésünkhöz hozzányúlnánk.

Linux az USB-kulcson

A Prémium változat vásárlói már USB-kulcsra készítve kaphatják meg a legújabb Ubuntut, de természetesen a sima változatát bárki ingyen letöltheti akár direktben, akár torrent hálózaton a www.ubuntu.com/download/desktop címről – vagy megtalálja a CHIP DVD-jén. Arra kell csak ügyelni, hogy 32 és 64 bites változata is létezik, így akinek legalább négy gigabyte memória van a gépében, jobban jár a 64 bites változattal. De egyébként is megfontolandó ez a verzió, mivel kicsivel modernebb, így például jobban kijön az UEFI-vel, ami sokat számít, ha éppen egy működő Windows mellett próbálnánk ki az Ubuntut.

A letöltés ISO formátumú lemezképfájl, amit könnyedén USB-memóriára írhatunk a szintén ingyenes Universal USB Installer segítségével (lemezmellékletünkön). Az egyetlen feltétel a minimum 2 GB-os tárhely. Az önállóan futtatható alkalmazás elindítása után a Step 1 alatt állítsuk be az Ubuntut, Step 2 alatt pedig tallózzuk be a letöltött ISO-t. A 3. lépés a megfelelő meghajtó kiválasztása, amit érdemes gondosan tenni, mert a tartalma törlődni fog – ezért alapállapotban a program nem is mutatja a merevlemezeket és SSD-ket –, pláne, ha még a formázást is kérjük. A Create gomb megnyomásakor erre a rendszer is figyelmeztet, miután ezt elfogadtuk, elkezdődik a telepítés, és néhány perc múlva az USB-memóriánk már kész is lesz a használatra.

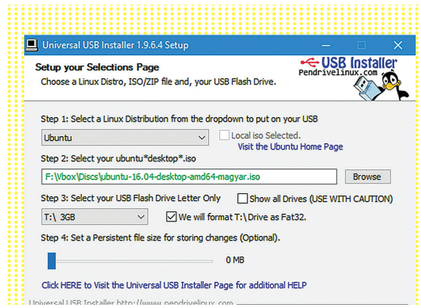

Ubuntu az USB-kulcson

Az Universal USB Installer villámgyorsan felrakja USB-memóriánkra a lemezképet

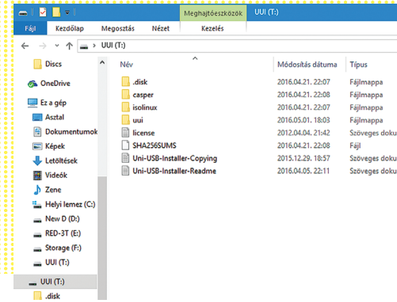

Az elkészült USB-memórián nagyjából 1,5 GB helyet foglal el az Ubuntu 16.04

Live rendszer indítása

Az USB-re telepített vagy lemezre kiírt ISO fájllal azonnal kipróbálhatjuk az Ubuntut, anélkül, hogy a telepített rendszerünkhez hozzá kellene nyúlnunk. Ehhez mindössze annyit kell tennünk, hogy átállítjuk a gépünk bootsorrendjét. Ehhez indítsuk újra a rendszert, majd az induláskor kiírt billentyűvel (általában Del, F2 vagy F8) lépjünk be a BIOS/UEFI menübe. Innen legjobb az alaplap vagy noteszgép kézikönyvére támaszkodnunk, hacsak nem szeretnénk le-fel böklászni a menükben boot vagy start-up kifejezést keresve. Amennyiben sikerült rátalálnunk a megfelelő listára, állítsuk a médiának megfelelően az USB/removable/external devicest vagy a CD/DVD-t a sor elejére. Ezek után mentsük el a változtatásokat és indítsuk újra a gépet a megfelelő USB-memóriával vagy DVD-vel.

Ha mindent jól végeztünk, a Windows helyett már az Ubuntu indul el. Amennyiben az USB-rendszer indító menüjéből a legfelső, „Try Ubuntu without installing" sort választjuk, hamarosan a live rendszerben találjuk magunkat. Itt kipróbálhatjuk, mennyire jövünk ki az OS kezelőfelületével, a rendszer sebességéből azonban ne vonjunk le messzemenő következtetéseket, mivel ebben a módban lényegesen lassabban működik, mint egy telepített verzió. Különösen a lassú, USB 2.0 csatolókkal.

Hardvertámogatás ellenőrzése

A DVD vagy USB alapú rendszer nagy előnye, hogy gyorsan és kockázat nélkül kideríthetjük, hogyan boldogul az Ubuntu a hardverelemekkel. Például képes-e kihasználni a képernyő felbontását, felismeri-e a Bluetooth billentyűzetet, és látja-e rendesen az internetet a Wi-Fi-kapcsolatunkon keresztül. Ha ezekkel a kihívásokkal sikerült megbirkóznia, kicsit jobban is elmélyedhetünk a próbában, akár a live rendszerrel, akár egy virtuális gépen. →

Ubuntu-alternatívák

> Linux Mint: az egyik legnépszerűbb Linux. Alapkiadása gyors és stabil, könnyen kezelhető, és megfelelően bővíthető is. Kifejezetten kedvelt azok körében, akik szerint az Ubuntu már túl mainstream – annak ellenére, hogy már a Mint is az, megérdemelten.

> OpenSUSE: szintén igen népszerű disztribúció, amely a kényelmet és a stabilitást tartja a legfontosabbnak. Valamint mostanában a frissességet is, ezért a sima kiadásai mellett létezik a frissebb Leap sorozat, és a szinte napi Tumbleweed.

> Debian: számos disztribúció alapja, például az Ubuntu és a Mint is rá épül. A tapasztaltabb felhasználók nagyon kedvelik, de a kezdőket könnyen elijesztheti a DOS-időszakra emlékeztető telepítője és a valamivel kevésbé kényelmes kezelése.

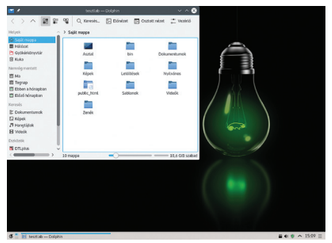

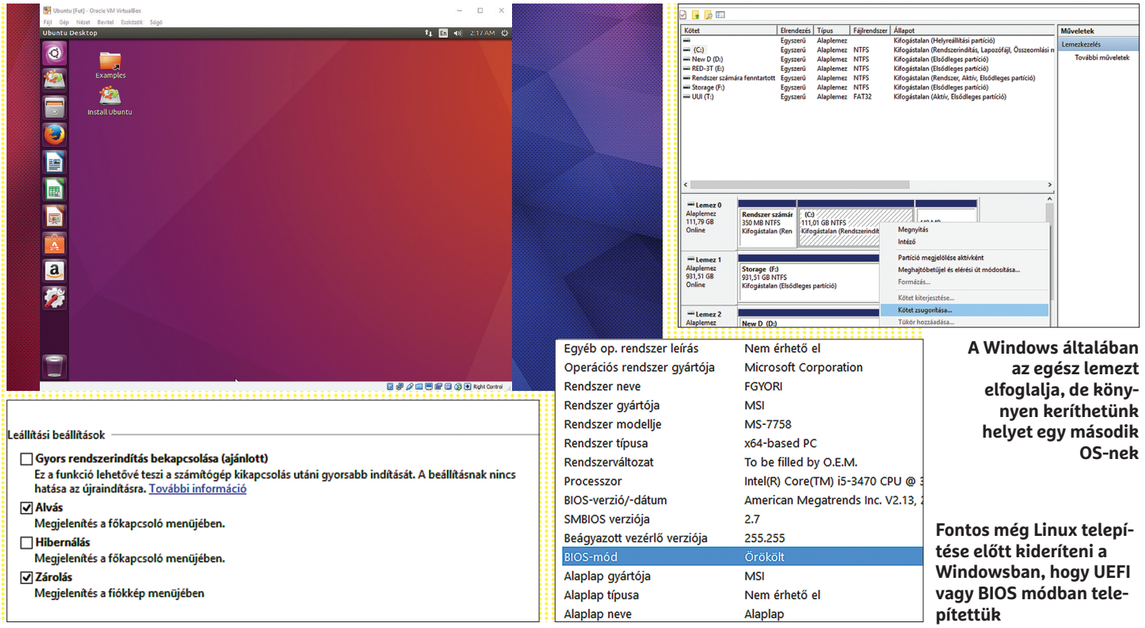

A Gyors rendszerindítást ki kell kapcsolnunk Windows 8/10 alatt, mielőtt párhuzamosan telepítjük az Ubuntut

A Windows általában az egész lemezt elfoglalja, de könnyen keríthetünk helyet egy második OS-nek

Egyéb op. rendszer leírás	Nem érhető el
Operációs rendszer gyártója	Microsoft Corporation
Rendszer neve	FGYORI
Rendszer gyártója	MSI
Rendszer modellje	MS-7758
Rendszer típusa	x64-based PC
Rendszerváltozat	To be filled by O.E.M.
Processzor	Intel(R) Core(TM) i5-3470 CPU @
BIOS-verzió/-dátum	American Megatrends Inc. V2.13,
SMBIOS verziója	2.7
Beágyazott vezérlő verziója	255.255
BIOS-mód	Örökölt
Alaplap gyártója	MSI
Alaplap típusa	Nem érhető el
Alaplap neve	Alaplap

Fontos még Linux telepítése előtt kideríteni a Windowsban, hogy UEFI vagy BIOS módban telepítettük

Utóbbi feladatra a VirtualBoxot ajánljuk, mivel nagyon könnyen előkészíthető a feladatra. Telepítsük a lemezmellékletről a programot, majd kattintsunk az Új gombra, Névnek adjuk meg pl. az Ubuntu 16.04-et, és fogadjuk el a VirtualBox Típus és Verzió javaslatát, 64 bites Ubuntura. Amennyiben nem tervezünk hosszabb próbát, hagyjunk mindent rá a programra, amíg elkészül a virtuális gép. Ezután a Konfigurálás gombbal lépjünk be a beállításokhoz és kattintsunk a Tároló alatt a „Vezérlő: IDE" melletti kis DVD ikonra, amivel kiválaszthatjuk és betallózhatjuk a lemezképfájlt. Ezután csak indítsuk el a virtuális rendszert, és végigvehetünk egy gyors telepítést, hogy komolyabban is megismerhessük az Ubuntut.

Linux és Windows párhuzamos világok

Ezzel a lépéssel elhagyjuk a biztonságos területet, mivel innentől egymás mellett, egy lemezmeghajtón lesz az Ubuntu és a Windows. De még mielőtt ennek nekiveselkedünk, érdemes egy biztonsági másolatot készíteni a jelenlegi Windows-telepítésről, és minden fontosabb fájlról, ami a fő lemezegységünkön található. És próbáljuk ki a helyreállítást is, nehogy csak a hibák felfedezése után derüljön ki, hogy a mentéseink semmit nem érnek. Az extra elővigyázatosság oka, hogy a párhuzamos telepítésnél adódhatnak problémák, és ez nem csak az Ubuntu felelőssége. Komoly nehézséget jelent például a rengeteg különböző UEFI-vel együttműködni. Minden alaplapgyártó a saját variációját készíti el a témára, de legtöbbször csak a Windows-kompatibilitást ellenőrzik. Ezért például a gyorsindítás és a különféle energiatakarékossági megoldások komoly akadályokat jelenthetnek a Linux-felhasználóknak.

BIOS vagy UEFI?

Amennyiben konfigurációnk modern, akkor jó eséllyel UEFI firmware-t használunk, és a Windowst is UEFI módban telepítették rá. Idősebb számítógépek és notebookok esetében pedig a klasszikus BIOS a valószínűbb. De a stabil alapot az jelenti az Ubuntu számára, ha a mindkét módban telepíthető rendszert megfelelően indítjuk útjára.

Hogy kiderítsük a titkot, a Windows-keresőbe írjuk be a Rendszerinformáció kifejezést, és indítsuk el a segédprogramot, majd a Rendszer összegzése lapon keressük meg a BIOS mód sort. Amennyiben itt az „Örökölt" (Legacy) kifejezést látjuk, BIOS módban kell telepítenünk az Ubuntut. Ez azt jelenti, hogy a gyors rendszerindítást és Secure Boot lehetőségeket ki kell kapcsolnunk a BIOS-ban, és az nem lehet UEFI-re állítva (hiszen nem is úgy telepítettük rá a Windowst).

Amennyiben UEFI-alapokon fut a rendszer, az Ubuntut is ilyen módban kell telepítenünk, és a 64 bites verzióját használnunk. Ez a változat képes osztozni UEFI módú Windowszal, de a Windows 8/10-felhasználóknak ehhez előbb ki kell kapcsolniuk a gyors rendszerindítást. A Vezérlőpulton az Energiagazdálkodási lehetőségekben az „A főkapcsolók funkciójának megadása" oldalán, a „Leállítási beállítások" alatt vegyük ki a pipát a Gyors rendszerindítás sor elől, ha ott lenne. Windows 7 alatt a Start menübe beírva a „powercfg /h off" parancsot kapcsolhatjuk ki a funkciót. Végül a gépet újraindítva az UEFI-ben is le kell tiltanunk a gyorsindítást.

Szálláskeresés az Ubuntunak

Ahhoz, hogy az Ubuntut a Windows mellé telepíthessük, szükségünk lesz megfelelő tárterületre. Az Ubuntu telepítője képes zsugorítani a Windows területét, de érdemes ezt még a Windowsban, magunknak elvégezni. Először is írjuk be a Start menübe a „diskmgmt.msc" parancsot. Még ha eddig csakis Windowst használtunk, akkor is több partíciót találhatunk majd a fő lemezünkön: a helyreállításhoz és a rendszerindításhoz szükségeset, valamint természetesen a Windowsét. Minél bonyolultabb itt a helyzet, annál valószínűbb, hogy az Ubuntu bootmenedzserének is meggyűlik vele a baja.

Ahhoz, hogy csökkentsük a Windows-partíció méretét (amennyiben van szabad helyünk), egyszerűen csak kattintsunk a jobb egérgombbal a grafikusan ábrázolt területére, és válasszuk a Kötet zsugorítása parancsot. Ezek után meg kell adnunk a felszabadítandó hely nagyságát, megabyte-ban. Az Ubuntu viszonylag kis étvágyú, így 20 GB, azaz 20 000 mega elég is lesz neki. Ha kiadjuk az utasítást, néhány perc múlva egy nagy adag „Nem lefoglalt" területtel bővül a lemez.

Az Ubuntu telepítése

Ezek után indítsuk újra a gépet úgy, hogy a bootsorrendben már a DVD vagy USB-memória áll elöl. A live módban már megismert felületen megjelenő telepítővarázslóban válasszuk a magyar nyelvet, majd Az Ubuntu telepítését. Amennyiben gépünknek van működő netkapcsolata, a rendszer már települése közben ellenőrizheti a frissítéseket.

A telepítés kulcspontja a Telepítés típusának kiválasztása ablak megjelenése. Itt ajánlja fel a rendszer, a már meglévő Windowsra tekintettel az „Ubuntu telepítése a Windows 7 mellé" lehetőséget, aminél minden bekapcsoláskor eldönthetjük, melyik rendszerre van éppen szükségünk. A többi szükséges beállítás csak a szokásos alapin- →

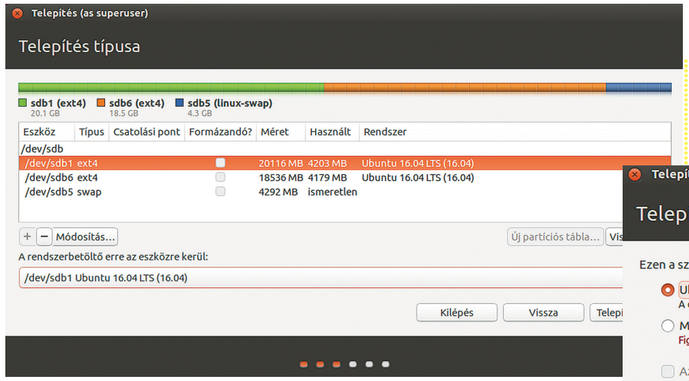

Automatikus telepítés

Ha az Ubuntu telepítője Windowst érzékel a gépünkön, harc helyett felajánlja a párhuzamos telepítését

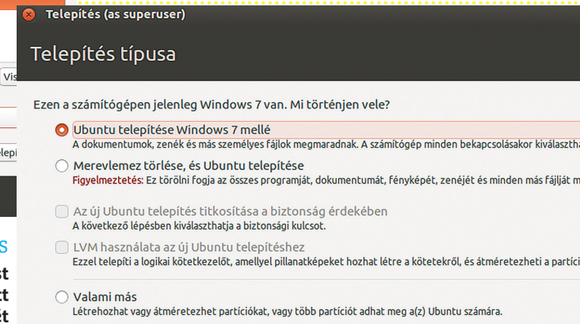

Hibaelhárítás

Ha rendszerindítási problémákba futunk az Ubuntuval, megeshet, hogy kézzel kell beállítanunk a partíciókat

Ezzel az eszközök megtalálhatók az újság DVD-mellékletén

Keménvvonalas szoftverfrissítés

Ugyan az Ubuntu könnyedén frissíthető a Rendszerbeállítások csoport Szoftver és frissítések menüjéből, de sok felhasználó mégis a parancssoros megoldásra esküszik, mivel az gyorsabb – és persze menőbb is.

Ha ezt szeretnénk kipróbálni, a Ctrl+Alt+T billentyűkombinációval hívjuk be a terminált (ami tényleg gyorsabb így, mint az Alkalmazások között megkeresni), majd sorban, de persze időt adva a rendszernek a végrehajtásukra, írjuk be az alábbiakat:
„sudo apt-get update"
„sudo apt-get upgrade"

Linux biztonsági kérdések

Bár sokan meg vannak győződve az ellenkezőjéről, de a Linux sem sebezhetetlen. 2016 februárjában hackerek feltörték a Linux Mint szervereit, és módosították az ott található ISO fájlokat.
A telepítéssel így mindenki egy hátsó kaput is kapott, jelszólopáshoz. Szerencsére ez ellen védekezhetünk.
> Ellenőrző összeg Azonnal feltűnhet, hogy megváltozott egy linux disztró, ha az ISO ellenőrző összege nem ugyanaz, mint a külön megadott.
Az olyan eszközök, mint a winMD5Sum (lemezmellékletünkön), megoldják az összehasonlítást.
> Frissítések telepítése Nincs tökéletes operációs rendszer, így a frissítések telepítése Linux alatt is fontos biztonsági elem.

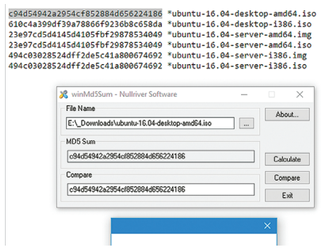

Windows alatt könnyen ellenőrizhetjük a winMD5Summal, hogy az eredeti ISO-t töltöttük-e le. A magyar változatnál természetesen nem fog stimmelni az összeg!

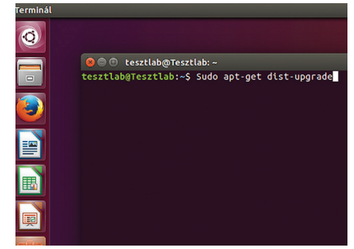

Akárcsak a Windows esetében, Linux alatt is fontos a biztonsági frissítések rendszeres ellenőrzése. A rendszerfrissítés (lásd az előző oldalon) pedig akár új funkciókat is hozhat.

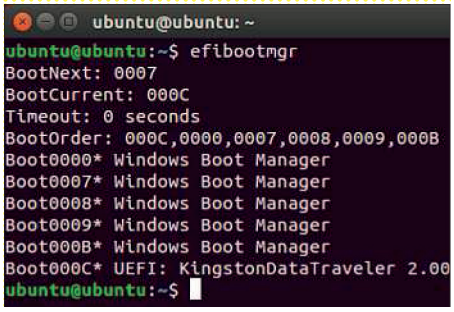

UEFI-bonyodalmak

Nem kell kétségbe esnünk akkor sem, ha hirtelen eltűnik az Ubuntu a gépünkről, az EFI Boot Manager helyrehozhatja a dolgokat

formáció, valamint egy jelszó. A telepítés végeztével még egy újraindításra lesz szükség, illetve ha a live rendszert használva kattintottunk a telepítés ikonra, akkor folytathatjuk a tesztelést. Amennyiben UEFI rendszert használunk, utóbbira lesz szükség. Ez esetben a Ctrl+Alt+T kombinációval hívjuk be a terminált, és írjuk be: „sudo apt-get install efibootmgr", ezzel telepítve a rendszerindítást menedzselő alkalmazást. Ezek után az „efibootmagr" paranccsal megtekinthetjük a rendszerindító bejegyzéseket. Itt találnunk kell egy Windows boot manager és egy Ubuntu bejegyzést. Ezek után a „sudo efibbotmagr -o xxxx,yyyyy" paranccsal változtathatjuk a bootsorrendet, amiben az ikszek jelentik az Ubuntuhoz tartozó négyjegyű számsort, míg az y-ok a Windows Boot Manager előttieket.

Hibaelhárítás Ubuntuval

Az Ubuntu 16.04 legtöbb esetben békésen megfér a Windows mellett, ahogy azt a BIOS módban végzett tesztjeink is igazolták. De az ördög sokszor a részletekben rejtezik, ahogy azt viszont az UEFI-s számítógépeken és noteszgépeken végzett tesztjeink tanúsították. Bár eleinte szinte mindig minden rendben zajlott, de megesett, hogy a későbbiekben a rendszerindításkor egyszerűen nyoma sem akadt az Ubuntunak, és mindenféle kérdés nélkül elindult a Windows.

Amennyiben ilyen problémába ütközne valaki, a legegyszerűbb rákeresnie a pontos PC/noteszgép típusának és az Ubuntu kifejezésnek a kombinációjára. Könnyen rátalálhat mások korábbi gondjaira, amit a közösség esetleg már megoldott, például a BIOS-/UEFI-beállításokkal és a rendszerindítással kapcsolatban. Magunk is ezt tapasztaltuk, amikor egy Sony Vaio Pro noteszgéppel gyűlt meg a bajunk, az SSD-jének a Native Command Queuing funkció miatt. Amint azt sikerült kikapcsolni, máris elindíthattuk az Ubuntut. De fő tapasztalatunk, hogy mindig a legfrissebb firmware-t érdemes használni.

Ha nem szeretnénk az Ubuntura bízni a HDD/SSD területének beosztását, magunk is elvégezhetjük a particionálást a telepítés előtt. Ehhez a „Telepítés típusa" részben válasszuk a „Valami más" lehetőséget az oldal alján. Azonban a megfelelő partíciók (mert többre lesz szükség) létrehozása elég bonyolult feladat, érdemes hozzá igénybe venni például az ubuntu.hu oldal részletes leírását a telepítés minden egyes lépéséről. És ha gondba kerülnénk az UEFI-telepítéssel, kérhetjük a közösség segítségét is.

Linux-kezdőlépések

Egy operációs rendszer – mint azt eddig is láthattuk – csak egy keret azon alkalmazások és webszolgáltatások számára, amikkel dolgoznánk. De ahhoz, hogy ez simán menjen, valamennyire ismernünk kell a rendszert.

1 Üdv a rendszerben Az Ubuntu a Unity grafikus felületet használja, ami elég barátságos. A nagy különbség a Windowshoz képest, hogy a tálcája (itt Indító néven) baloldalt helyezkedik el. A „Start" gombot pedig ennek a tetején találjuk. Az egyes ablakok kezelőgombjai szintén a bal oldalon kaptak helyet, éppen úgy, mint például a Mac OS X esetében. Ami még furcsább lehet: ha egy ablakot megnyitunk, annak neve, és még a menüje is a képernyő tetején lévő sávban jelenik meg, nem az ablakában. Ha pedig az adott ablak megtetszik, vagy gyakrabban használnánk egy programot, a legutóbbi használt alkalmazások listájából áthúzva az ikonját az indítóba, már rögzítettük is oda. Persze ha nagyon hiányzik az alsó tálca, áttehetjük oda az Indítót, de ehhez a Terminálra lesz szükségünk, valamint a „gsettings set com.canonical.Unity. Launcher launcher-position Bottom" parancsra.

2 Frissítések ellenőrzése Amennyiben telepítéskor engedélyeztük, hogy már menet közben töltse le a rendszer a frissítéseket, az Ubuntu naprakész. Ha gyors frissítésre vágyunk, a korábban mutatott parancsok összevonásával is megtehetjük a Konzolban. A „sudo apt-get update && sudo apt-get upgrade" első utasítása a letölthető csomagok listáját frissíti, míg a második tag már magára a frissítésre adja ki az utasítást. (Ezért fontos a sorrend.) A „sudo apt-get dist-upgrade" utasítással pedig magán az Ubuntun kérhetünk verziófrissítést, ám ez most nem aktuális feladat. Aki maradna a grafikus felületnél, részletes frissítési lehetőségeket talál a Rendszerbeállítások/Szoftver és frissítések pontja alatt.
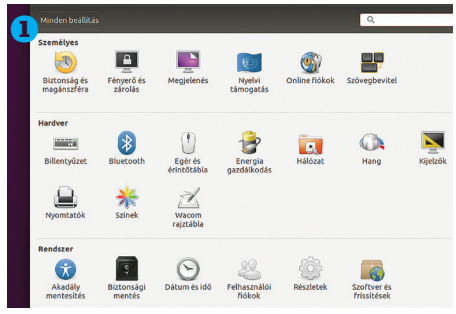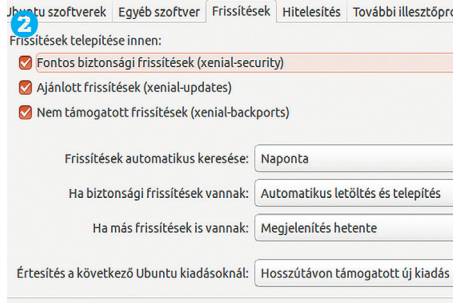
3 Szoftverek beszerzése Linux alatt számos olyan programot találtunk, amit Windows alatt megismertünk. Érdemes körülnézni ezért a helyi appboltban (a sárga táska ikonnal előhívható Ubuntu Software), valamint e havi extra csomagunkban néhány ötletért.